



دانشکده طب سنتی

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی

رساله

جهت دریافت درجه دکترای تخصصی Ph.D. اخلاق پزشکی

عنوان

**بررسی فرآیند معنویت‌درمانی در بیماران مبتلا به سرطان
و ارائه راهکارهای ارتقا معنویت‌درمانی
با تأکید بر آموزه‌های اخلاق پزشکی**

اساتید راهنما

دکتر فریبا برهانی

دکتر سعید نظری توکلی

اساتید مشاور

دکتر محمود عباسی

دکتر مهرزاد کیانی

دکتر باقر غباری بناب

نگارش

دکتر مریم منتظری

چکیده فارسی

عنوان: بررسی فرایند معنویت‌درمانی در بیماران مبتلا به سرطان و ارائه راهکارهای ارتقا معنویت‌درمانی با تاکید بر آموزه‌های اخلاق پزشکی.

زمینه و هدف: امروزه توجه به بعد معنوی سلامت در بسیاری از تعاریف ارائه شده برای سلامتی مدنظر قرار گرفته است و پیشنهادهایی برای گنجاندن سلامت معنوی به عنوان یکی از ابعاد سلامتی در تعریف سازمان بهداشت جهانی از سلامت ارائه شده است. اختلال در سلامت معنوی می‌تواند سبب آشفتگی‌های روانی، افسردگی و از دست دادن معنی زندگی شود؛ همچنین می‌تواند سازگاری با مشکلات و هماهنگی ساختارهای درونی بدن را ارتقا بخشد. بدون سلامت معنوی، ابعاد دیگر سلامتی نمی‌توانند حداکثر عملکرد مورد نظر را داشته باشند و رسیدن به سطح بالای کیفیت زندگی امکانپذیر نیست. جامعه‌ی پزشکی گرچه از دیرباز با دو مفهوم درمان و اخلاق آشنا بود، اما وجود معنویت در زندگی انسان در پهنه‌ی جهان از یک سو و توسعه‌ی دانش پزشکی و تنوع بیماری‌ها از سوی دیگر، ضرورت بررسی جایگاه راستین معنویت در درمان و اخلاق پزشکی را دوچندان کرده‌است. بیماری سرطان یک بیماری تهدیدکننده حیات می‌باشد که نیازمند استفاده از معنویت‌درمانی می‌باشد. معنویت‌درمانی یکی از مهمترین مفاهیم در پزشکی است. مداخله‌ی معنوی، به عنوان یک روش درمانی موثر در سال‌های اخیر در درمان سرطان، مورد توجه قرار گرفته است. معنویت، پیش‌بینی‌کننده‌ای قوی برای امید و سلامت روان و منبعی مهم در سلامت جسمانی و بهبود وضعیت بیماری است. ولی در کشور ایران آن طور که باید معنویت‌درمانی در بیماران سرطانی مورد استفاده قرار نمی‌گیرد. بدین منظور مطالعه‌ی حاضر با هدف بررسی فرایند معنویت‌درمانی در بیماران مبتلا به سرطان و ارائه راهکارهای ارتقای معنویت‌درمانی با تاکید بر آموزه‌های اخلاق پزشکی انجام شد.

روش: این مطالعه به رویکرد کیفی با روش تئوری زمینه‌ای انجام شد. ۲۴ مشارکت‌کننده (روانشناس، پرستار، پزشک عمومی و متخصص) در این پژوهش شرکت داشتند. برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه نیمه ساختاریافته عمیق استفاده شد. نمونه‌گیری به صورت هدفمند شروع و تا رسیدن به اشباع داده‌ها ادامه یافت. تحلیل داده‌ها با روش تحلیل مقایسه‌ای مداوم بارویکرد اشتراوس و کوربین، انجام شد و نظریه تحقیق ارائه گردید و بر مبنای یافته‌های پژوهش و آموزه‌های چهارگانه اخلاق پزشکی اقدام به ارائه‌ی راهکار شد.

یافته‌ها: مولفه‌ی "درمان متعالی" به عنوان شرط اصلی گرایش مشارکت‌کنندگان به استفاده از روش معنویت‌درمانی در بیماران مبتلا به سرطان شناخته شد. در این مولفه مفاهیمی چون درمان جامع، درمان بیمار محور، درمان

خدا محور، درمان حمایتی، درمان هدفمند و درمان کریمانه جای داشتند که مشارکت‌کنندگان را به استفاده از معنویت درمانی ترغیب می‌کردند. درمانگران از راهبرد "تقویت و تحکیم ارتباطات درمانی و ماورایی" استفاده می‌کردند که پی‌آمد آن ایجاد "آرامش و تعالی" محسوب می‌شد. تحلیل داده‌ها هم چنین منجر به استخراج دو طبقه: شرایط ناهمگون درمان (ناهماهنگی در ارزش‌ها، جزئی‌نگری در درمان، ناهماهنگی در نظام سلامت در امر معنویت درمانی، روتین محوری) به عنوان موانع معنویت درمانی و سرمایه فردی و ارزشی (سرمایه‌های ارزشی درمانگر، سرمایه فردی درمانگر، سرمایه‌های ارزشی بیمار، سرمایه‌های فردی بیمار) به عنوان عوامل تسهیل‌کننده معنویت درمانی شد.

نتیجه‌گیری: مولفه‌ی حاصل از این پژوهش با عنوان درمان متعالی نشان می‌دهد که کاربرد معنویت درمانی در بیماران سرطانی از اهمیت خاصی برخوردار بوده و بر اساس آموزه‌های اخلاق پزشکی ضروری است درمانگران اهمیت معنویت درمانی را به خوبی درک نموده و با توجه به کرامت و ارزش‌های والای انسانی در کنار سایر درمان‌های رایج پزشکی از آن استفاده نمایند. هم چنین بر اساس یافته‌های مطالعه موانع موجود بر سر راه معنویت درمانی در کشور ایران زیاد می‌باشد که نیازمند رسیدگی و حذف است. سیستم‌های سلامتی باید از جزئی‌نگری و روتین محوری در امر درمان فاصله بگیرند. در کنار حذف این موانع باید در جهت تقویت منابع تسهیل‌کننده (سرمایه فردی و ارزشی درمانگر و بیمار) کوشید تا بتوان از معنویت درمانی در بیماران مبتلا به سرطان بیشتر از گذشته استفاده کرد. آموزه‌های چهارگانه‌ی اخلاق پزشکی می‌توانند ارتباط متقابل بیمار و درمانگر را که نقش بسیار مهمی در فرایند معنویت درمانی دارد تقویت کرده و راهکار مفیدی برای ارتقای معنویت درمانی ارائه دهند.

واژگان کلیدی: معنویت درمانی، اخلاق پزشکی، سرطان، تحقیق کیفی، تئوری زمینه‌ای.

Abstract

Title: Spiritual therapy process in cancer patients and presentation methods for spiritual therapy promotion by emphasis on medical ethics teaching.

Background and Objective: Today, the spiritual dimension of health is considered in most of the definitions of health and some recommendations are presented to insert spiritual health as one of the dimensions of health in the definition of world health organization. The spiritual health disorder can lead to mental problems, depression and losing the meaning of life. Also, it can improve the consistency with the problems and coordination of internal structures of body. Without spiritual health, other dimensions of health can not have the maximum function and it is not possible to achieve high life quality.

although medical community was familiar with two concepts of treatment and ethics, spirituality of human life and development of medicine as well as diverse diseases highlighted the role of spirituality in treatment and medical ethics. Cancer is a life-threatening disease which requires the use of spiritual therapy. Spiritual therapy is one of the most important concepts in medicine. Spiritual intervention as an effective therapy method of cancer has received much attention. Spirituality is a strong predictor of mental health and hope and is a good source of physical health and improvement of disease. However, spiritual therapy is not sufficiently utilized for cancer patients in Iran. The present study is aimed to evaluate the treatment of spirituality In cancer patients was done and provide guidelines to enhance the spirituality therapy with an emphasis on medical ethics teaching.

Materials and methods: The present qualitative study was conducted qualitative approach with method grounded theory. 24 participants (psychologists, nurses, general practitioners and specialists) enrolled in this study. Data were collected using semi-structured in-depth interviews. Purposive sampling continued until saturation of data occurred. the theory of research was developed. And presenting the strategy based on research findings and medical ethics teaching was done.

Findings: "Excellent treatment" was recognized as the main condition for participants' tendency toward using spiritual therapy in cancer patients. In this component, there were such concepts as comprehensive therapy, patient-centered therapy, God-centered therapy, supportive therapy, purposeful therapy and generous therapy which encouraged the participants to utilize spiritual therapy. Therapists used the strategy of the " Strengthen and consolidate the therapeutic

and metaphysical communication" that its consequence was the Create comfort and transcendence. Analysis of data also led to the emergence of disharmony in treatment conditions (disharmony in values, reductionism in treatment, marginalization of spiritual care, absence of a strategic spiritual therapy plan, routine base treatment, routine-based treatment as barriers to spiritual therapy, personal and value capitals, the therapist's value and personal capitals, the patient's value and personal capitals and the patient's family attributes as facilitators of spiritual therapy.

Conclusion: The component obtained from this study as “excellent treatment” indicates that application of spiritual therapy in cancer patients is of utmost importance; and, based on the instructions of Medical Ethics, it is necessary that therapists understand the significance of spiritual therapy and use it along with other common medical treatments considering human dignity and human high values. Also results revealed several barriers to implementation of spiritual therapy in Iran, which have to be dealt with and eliminated. The health systems should avoid reductionist and routine-orientated treatment. Besides elimination of these barriers, efforts should be made to strengthen facilitators (personal and value capitals of the therapist and the patient), so that spiritual therapy can be further used in the treatment of cancer patients. The quartet teaching of the medical ethics can reinforce the mutual relation between patient and therapist that has an important role in the process of the spirituality therapy and present the useful solution to promote the spirituality therapy.

Keywords: Spirituality therapy, Medical ethics, Cancer, qualitative research, grounded theory.